

Yönetim ve Strateji Eğitiminde Açık ve Uzaktan Öğrenmenin Rolü

The Role of Open and Distance Learning in Management and Strategy Education

Güzin Kıyık Kıcı¹

Öz

İşletmeler için katma değer yaratan insan kaynağının sahip olduğu beceriler bireysel performans kadar örgütsel performansı da etkilemektedir. İnsana ilişkin yeterliliklerin oluşmasında önemli yere sahip olan üniversite eğitimi bu bağlamda alt yapı niteliğindedir. Bu araştırma Türkiye’de yüksek öğretimin önemli bir parçası olan açık ve uzaktan öğrenme sisteminin öğrenenlere yönetim ve strateji kavramlarına ilişkin kazandırdığı yeterlilikleri analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında açıköğretim faaliyetlerinin ülkemizdeki ilk ve en köklü uygulayıcısı Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi yer almaktadır. Veri toplama yöntemi olarak sisteme ait tüm fakültelerin programları, ders müfredatları doküman tarama metodu ile incelenmiştir. İlgili ad ve içeriklere göre bulguların derlendiği çalışmada ders ve programlara ilişkin kategoriler oluşturulmuş ve içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak; ilgili programlarda yönetim derslerine strateji derslerinden daha çok yer verildiği görülmektedir. Araştırma kodlarında öne çıkan yönetsel yeterlilikler arasında iletişim becerileri, risk alma ve bilgi yönetimi yer almaktadır. Karar alma, sorun çözme, vizyonerlik, stratejik düşünme, etik ve sürdürülebilirlik konuları açık ve uzaktan öğrenme programlarında müfredatın güçlendirilebileceği alanlardır. Öğrenenlerin doğru becerilerle mezun olabilmesi, yeni mezun yönetici adaylarının iş bularak, çalıştığı kurumlarda başarılı olabilmesi bu beceriler ile ilişkilidir. Üniversite tercihlerinden, iş dünyasının beklentilerinin karşılanmasına kadar birçok etkiye sahip olan eğitim içeriklerinin bu bağlamda paydaş beklentilerine ve çevresel şartlara iyi adapte edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yönetim, Strateji, Yönetsel Yeterlilikler, Stratejik Düşünme, Açık ve Uzaktan Öğrenme

Abstract

The skills possessed by human resources that create added value for businesses affect organizational performance as well as individual performance. University education, which has an important place in the formation of human competencies, is an infrastructure in this context. This research aims to analyze the competencies that the open and distance learning system, which is an important part of higher education in Turkey, provides to learners regarding the concepts of management and strategy. The scope of the research includes Anadolu University Open Education System, which is the first and most established implementer of open education activities in our country. As the data collection method, the programs and course curricula of all faculties in the system were examined with document scanning method. In the study, where the findings were compiled according to the relevant names and contents, categories related to the courses and programs were created and content analysis was carried out. In conclusion, it is seen that management courses are given more space than strategy courses in the relevant programs. Managerial competencies that stand out in the research codes include communication skills, risk taking and information management. Decision-making, problem-solving, visionary, strategic thinking, ethics and sustainability are areas where the curriculum can be strengthened in open and distance learning programs. The ability of students to graduate with the right skills and the ability of newly graduated managerial candidates to find a job and be successful in the institutions they work in is related to these skills. Educational contents, which have many effects from university preferences to meeting the expectations of the business world, need to be well adapted to stakeholder expectations and environmental conditions.

Keywords: Management, Strategy, Managerial Competencies, Strategic Thinking, Open and Distance Learning

JEL Codes: M10, M20, M50

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu araştırma Anadolu Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun 28.03.2023 tarih ve 501268 sayılı kararı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Submitted: 17 / 10 / 2023

Accepted: 02 / 05 / 2024

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yönetim ve Organizasyon, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye, gkiyik@anadolu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6042-3422>

Giriş

İş hayatı için önemli kazanımlar arasında yer alan yönetsel yeterlilikler ve stratejik düşünme becerileri her kurum için değerli bir konumdur. Örgütler gerek işe yönelik gerekse ekonomik nedenlerle yöneticilerin sahip olduğu becerilerle yakından ilgilidir. Yönetici nitelikleri aslında kurumların sahip olduğu değer ve yeteneklerin bir parçası olarak görülmektedir. Bu bağlamda kurumsal büyümeyi destekleme ve engelleme konusunda da temel unsur olarak kabul edilir (Henderson, 2005). Önemli bir kaynak olan insan, kaynak bağımlılığı kuramı içinde kritik konumdur. Kaynak bağımlılığı kuramında Pfeffer ve Salancik (2003: 221) bireye vurgu yaparak, insan kaynağının örgüt içi ve örgütler arası davranışları etkileme gücünün altını çizmiştir. Kaynak bağımlılığı kuramında çevrenin getirdiği sınırlılık ve belirsizliklerin yönetilmesinde örgüt içindeki yöneticilerin daha güçlü bir konuma geldiği örgüt davranışları ve stratejilerinde etkili olduğu ifade edilmektedir (Meydan, 2015: 180). İnsan örgütler için hem kaynak, hem de diğer kaynakların kontrol edilmesinde önemli bir güçtür. Bu nedenle kritik bu kaynakla ilgili işletmenin bağımlılığını azaltabilmesi ve kendi gücünü artırabilmesi gereklidir (Wright ve McMahan, 1992: 311).

Yönetim kalitesini geliştirmek amaçlı her yıl milyonlarca dolar harcandığını gösteren araştırmalar yönetici yeterliliklerinin yönetim kalitesini doğrudan belirlediğinin göstergeleri arasındadır (Zezlina, 2005). Bu yeterliliklere sahip olmak ya da geliştirebilmek için ise eğitim öğretim yılları oldukça önemli konumdur. Özellikle üniversite eğitimi insanların kendini keşfettiği, seçtiği meslek doğrultusunda becerilerini artırdığı kritik bir dönemdir. Doğan ve Türk'te (2005: 66) eğitilmiş insana olan ihtiyacın önemine vurgu yapıp, yönetici yetiştiren kurumlardaki eğitim kalitesinin daha fazla sorgulanmaya başladığını ifade etmektedir. Yöneticilerin idari süreçleri başarılı şekilde sürdürebilmesi ve kurumların geleceğini inşa edebilmesi için öneme sahip yönetim ve strateji alanlarında verilen eğitimin içeriğinin sorgulanması bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Temel araştırma soruları; açık ve uzaktan öğrenme sisteminde yönetim ve strateji alanına ilişkin verilen derslerin dağılımı, içeriği, yoğunluğu ve yeterliliği üzerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda kavramsal çerçevede öncelikle yönetim ve strateji alanlarına açıklık getirilmiş, mezunların sahip olması beklenen yönetsel yeterlilikler ve stratejik düşünme becerilerine değinilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında bulunan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemi ve bu sistemde yürütülen eğitim faaliyetlerine ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Araştırmada açık ve uzaktan öğrenme sisteminin yönetim ve strateji alanlarında öğrenenlere sunduğu kazanımlar irdelenirken program, ders ve müfredat bilgileri kategorik olarak sınıflandırılıp, kavramsal bir inceleme gerçekleştirilmiştir.

1. Yönetim ve Strateji

Evrensel bir kavram olan yönetim tüm örgüt türleri için gerekli olan ve kurumsal amaçlara ulaşılabilmesi için önemli bir işlemdir (Tortop, vd., 1993: 6). En klasik yapılardan günümüzün sanal organizasyonlarına kadar birçok örgütte kendisine yer bulan yönetim günümüze kadar birçok tanımla açıklanmaya çalışılmıştır. Steade (1984: 512) kavramı ekonomik amaçlara ulaşma yolunda kaynakları optimize ederek idare etme eylemi olarak ifade etmektedir. Bir başka tanımda kurumların insan ve maddi kaynaklarını verimli kullanarak örgütsel hedeflere ulaşması olarak tanımlanmaktadır (Werner, 1997: 55). Bovee ve arkadaşları (1993: 430) yönetimi kurum amaçlarına ulaşmak için kaynakları etkin şekilde planlama, organize etme, liderlik etme ve kontrol süreci olarak açıklamıştır. Bir diğer tanımda ise, kurumsal hedeflere ulaşabilmek için başkalarının yardımını alıp işleri etkin şekilde yapmak olarak ifade edilmektedir (Griffin, R. W, 2003: 6).

Örgütler için yönetim kadar önemli olan bir diğer konu geleceği inşa edebilmektir. Bu bağlamda yönetimle iç içe olan strateji kavramı öne çıkmaktadır. Kavram ilk olarak askeri amaçlı kullanılsa da aslında yön gösterme olarak kabul edilmektedir (Dinçer, 1998: 256). Nut ve Backoff (1992: 55) kavramı; stratejik kararlara kılavuz olacak planları, modelleri, pozisyon ve bakış açılarını geliştirerek, kurumlar için uyumlu amaç oluşturma çabası olarak tanımlamıştır. Hofer ve Schendel'e göre (1978: 175), kurum içi güçlü ve zayıf yanlar ile dış çevrenin fırsat ve tehditleri arasında uyum sağlayan faaliyetler olarak ifade edilmektedir. Günümüze gelindiğinde ise strateji kavramının değişen koşullara göre farklılaşabildiği görülür. Bu nedenle günümüzün post modern dünyasında bilgi ile ilişkilendirilen bu kavramın çevresel şartlara uyum sağlayabilmek için sürekli güncellenen, adapte olan ve dinamik bir kavrama dönüştüğü kabul edilmektedir (Kosinova vd, 2016: 25).

2. Yönetsel Yeterlilikler

Örgütlerdeki tüm süreçlerde etkili olan insan, yönetimde de oldukça etkilidir. Yönetici olarak görev alan kişiler üstlendikleri yetki ve sorumluluklar aracılığıyla yapıların işleyiş ve devamlılığını sağlamaktadır. En klasik haliyle yönetici; amaçları belirleyen, bunlara ulaşmak için çalışanları etkileyip, yöneten ve kontrol eden kişi olarak tanımlanır (Ardanç, 1982: 29). Appleby'e göre ise (1991: 5) örgütte en alttan en üste kadar tüm çalışanlar vasıtasıyla amaçlara ulaşmaya çaba harcayan kişidir. Yöneticilerin sahip olması gereken nitelikler klasik yönetim anlayışından günümüze her geçen gün değişmeyi sürdürmekte ve gelecekte de gelişmeye devam edecek konular arasında görülmektedir. Ana yönetim fonksiyonlarının dahi değiştiği bir dünyada yöneticiler örgüt içi ve dışındaki şartlara dikkat etmek zorundadır (Acuner ve İlhan, 2002: 5).

Ayrıca yönetim düzeyleri de yöneticilerin sahip olması gereken nitelikleri farklılaştırabilmektedir. Alt düzeylerde görev alan yöneticiler denetleyerek idare ederken, orta kademedekiler çalışan grupları arasında bağlantı kurma görevini üstlenir. Üst düzey yöneticiler ise çevresel şartları gözlemek ve ona göre adımlar atmaktan sorumludur (Van der Velde vd., 1999: 162).

Yöneticilerin sahip olması gereken yeterlilikler farklı başlıklar altında literatürde pek çok kez incelenmiştir. Nitelik, beceri, görev gibi birçok kavram üzerinden ele alınan bu çalışmalardan en köklü olanı Mintzberg tarafından ortaya koyulan yönetici rolleridir. Yöneticilerin bu rolleri gerçekleştirmek için planlayan, karar alan, organize eden, motivasyonu yükselten, liderlik eden, girişimcilik yapan, sınır belirleyen, bilgi yöneten ve kontrol eden kişiler olması gerekir (Hitt vd., 1989: 17). Mintzberg yöneticilerin rollerini "kişilerarası", "bilgiye dayalı" ve "karar almaya ilişkin" roller olmak üzere üç ana grupta ve on başlıkta toplamıştır (Yukl, 2010: 411). Bu roller; temsil, liderlik, bağlantı kurma, bilgi toplama ve dağıtma, sözcülük, girişimcilik, sorun çözme, kaynak dağıtma ve arabuluculuk olarak ifade edilmektedir (Mintzberg, 1990: 172). Zaman içinde öğrenen örgütler, sürekli iyileşme felsefesi gibi değişimlerle birlikte yöneticilerin rollerinde güncellemeler olmuştur. Yeni roller arasında, eğitcilik, mentorluk, geliştiricilik, kolaylaştırıcılık gibi başlıklar olduğu görülmektedir (Özyurt, 2010: 22). Bu roller aynı zamanda rolleri üstlenen yöneticilerin sahip olması gereken yeterliliklere de ışık tutmaktadır.

3. Stratejik Düşünme Becerileri

Yöneticilere bilişsel olarak örgütlerin uzun vadeli yönelimlerini belirleme yeteneği veren stratejik düşünme becerileri geçmişle geleceği, çevresel şartlarla, paydaşları bütüncül değerlendirme imkanı sunan bir zihinsel modeli içermektedir (Dickson vd., 2001: 224). Stratejik düşünen yöneticiler örgütlerine rekabet avantajı sağlayabilmektedir (Goldman vd., 2009: 405). Haycock ve arkadaşları ise (2012: 18) stratejik düşünmeyi yenilikçi vizyon oluşturma, değer yaratan fırsatlar bulup onları geliştirmeye odaklanarak açıklamaktadır. Stratejik düşünebilme becerisine en çok ihtiyaç duyan yöneticiler üst düzey yönetim kademelerinde görev alanlardır. Van der Velde ve arkadaşları (1999: 168) üst düzey yöneticilerin işletme çevresini gözlemlemek ve stratejik karar verme becerilerinin önde olduğunu vurgulamaktadır. Üst düzey yöneticiler bütünden sorumlu olup, uzun vadeli kararlar alan, sorun çözen ve paydaşlarla ilişkileri belirleyen konumdadır (Bolat vd., 2008: 8). Yetkinlikler açısından bakıldığında kavramsal becerilere dahil olan stratejik düşünme, sorumluluk alanları açısından ise fonksiyon ve proje bazlı yöneticilerden ziyade tüm kurumu idare eden genel yöneticilerde daha çok aranan niteliklerdendir. Ireland ve Hitt (2005: 65) stratejik düşünce becerisi olan yöneticilerin özelliklerini; vizyon ve amaç belirlemek, örgüte ilişkin becerileri ortaya çıkarıp, bunları sürdürülebilir kılmak, insan kaynağını geliştirmek, örgüt kültürünü etkili şekilde sürdürmek, etik uygulamaları vurgulamak ve dengeli örgütsel kontrol sağlamak olarak ifade etmektedir.

4. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi

Dünyadaki gelişimi 1700'lü yıllarda başlayan uzaktan eğitim kavramı, Türkiye'de 1980'li yıllarla birlikte aktif olmaya başlamıştır. 1981'de 2547 Sayılı yasa ile birlikte ilk defa Türk üniversitelerine uzaktan eğitim yapma hakkı tanınmaktadır. Bu hakkı ilk kullanan kurum 1982 yılında kurulan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesidir. İktisat ve iş idaresi lisans programlarıyla öğretime başlayan kurum, kısa sürede üst düzey bir talebe ulaşmayı ve ülke nüfusunun eğitim oranlarını yükseltmeyi başarmıştır. 1993 yılına gelindiğinde, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemine İşletme ve İktisat fakülteleri dahil olmaktadır. Açıköğretim Fakültesi ise Açıköğretim Sistemi ile ilgili kitap, radyo-TV programları, bilgisayar, akademik danışmanlık, organizasyon, sınav ve her türlü öğrenci işleri gibi hizmetleri vermekle yükümlü hale getirilmiştir. Ayrıca ön lisans, lisans tamamlama, lisans ve her türlü sertifika programlarını yürütmekte Açıköğretim Fakültesinin görevleri olarak kabul edilmektedir (<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/acikogretim-sistemi/tarihce>). 1990'lı yıllarda internet ve web teknolojileri giderek ön plana çıktığı için uzaktan eğitim uygulamaları çok daha kapsamlı hale gelmiştir (Çukadar ve Çelik, 2003: 33). 2000'li yıllarla birlikte e-Alıştırma, e-Kitap ve e-Televizyon hizmetleri ile devam eden internete dayalı e-öğrenme hizmetleri birleştirilerek Açıköğretim e-Öğrenme Portalı kurulmuştur. Öğrenenleri tek bir sistem aracılığıyla derse ait tüm materyallerle buluşturan bu yapılanma, kurum ve paydaşlar arasında geniş bir etkileşim ortamının oluşmasına imkan tanımaktadır. Ayrıca E-kampüs ve Anadolu Mobil ile dijital dönüşüme hız kazandırılmıştır (www.anadolu.edu.tr/acikogretim/acikogretim-sistemi/tarihce). Kurum tarihinde öne çıkan olayları Tablo 1'de görmek mümkündür.

Tablo 1. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Tarihi

AÇIKÖĞRETİM İÇİN ÖNEMLİ GELİŞMELER	
1982-1992	<ul style="list-style-type: none"> • Açıköğretim Fakültesi kuruldu. • Kitap, radyo ve televizyon yayınları ağırlığında öğrenenlere ulaşıldı.
1992-2002	<ul style="list-style-type: none"> • İktisat ve İşletme Fakülteleri kuruldu. • Sınavlar ÖSYM değil, Anadolu Üniversitesi tarafından yapılmaya başladı. • İnternet teknolojileri sisteme dahil oldu. • Açıköğretimin web sitesi hizmete sunuldu.
2002-2012	<ul style="list-style-type: none"> • E-öğrenme hizmetleri yaygınlaştırıldı ve tek bir portalda toplandı. • İkinci üniversite uygulaması başlatıldı. • TRT Okul yayın hayatına başladı. • Mutlak sistemden kredili sisteme geçildi.
2012-2022	<ul style="list-style-type: none"> • Kalite Güvence birimi kuruldu. • Belirli programlar akredite edildi ve kalite belgeleri alındı. • Anadolu Mobil uygulamasına ders içerikleri eklendi. • Radyo ve Youtube alanları aktifleştirdi. • Açık Kütüphane web sayfası açıldı.

Kaynak: <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/acikogretim-sistemi/tarihce>

Tabloya bakıldığında Anadolu Üniversitesi bünyesinde yürütülen açıköğretim faaliyetlerinin programlar, kullanılan platformlar, hedef kitle, teknoloji gibi başlıklar açısından gelişim seyri görülmektedir. Günümüzün mega üniversitelerden biri olan ve kendi alanında örnek alınan bu kurum aynı zamanda çalışmanın araştırma kapsamını oluşturmaktadır.

5. Araştırma Yöntemi

Açık ve uzaktan öğrenme sisteminin öğrenenlere yönetim ve strateji kavramlarını kazandırma becerisini sorgulayan bu araştırmada nitel analiz metodu kullanılmaktadır. Veriler Anadolu Üniversitesi açıköğretim sistemi içindeki program profilleri ve ders müfredatlarına ilişkin sayfalar incelenerek doküman tarama metodu ile toplanmıştır. Sonrasında içerik analizi ile kodlar ve kelime frekansları üzerinden değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi; doğrudan metinler ya da transkriptler ele alınarak belirlenen tema, kategori ve kodlar arasındaki ilişkileri istatistiksel olarak anlayıp, yorumlamayı sağlayan bir yöntemdir (White ve Marsh, 2006: 30-31). Bu bağlamda kavramlar kadar kelime gruplarının sayısal tekrarı da önemlidir (Gül ve Nizam 2021: 182). Çalışmada öncelikle program ve derslere ilişkin bilgiler sınıflandırıp, derlenmiştir. Sonrasında literatürden destek alınarak hazırlanan tema ve kategoriler üzerinden kodlama cetveli oluşturulmuştur. Temalar; yönetsel yeterlilikler ve stratejik düşünme becerileri olurken, kategoriler; yöneticilerin sahip olması gereken niteliklere dair başlıklardan oluşmaktadır. İlgili programların içinde yer alan tema ve kategorilerle ilişkili dersler ise kodları oluşturmaktadır. Araştırmanın kapsamında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemi içinde yer alan fakültele ait dersler bulunduğu için çalışma örneklem sınırlılığına sahiptir. Bu yüzden bulgularla ilgili genelleme yapılmadan kurum özelinde durumsal değerlendirmeler yapılmıştır.

6. Bulgular

Açıköğretim sistemi; Açıköğretim, İşletme ve İktisat fakülteleri olmak üzere toplam üç fakülteden oluşmaktadır. Bu fakültelerde ön lisans ve lisans olmak üzere toplam 64 program mevcuttur. 52'si açıköğretim fakültesine, 8'i iktisat, 5'i ise işletme fakültesine ait olan bu programlarda seçmeli derslerin bulunmadığı, öğrenenlere farklı krediler üzerinden sadece zorunlu dersler verildiği görülmektedir. Hemşirelik, engelli bakımı, eczacılık hizmetleri gibi bazı ön lisans programları dışında sistemde staj uygulaması aktif değildir. Öğrenenlerin sınavlara hazırlanırken temel aldığı ana materyal ders kitaplarıdır. Hazırlanan diğer ek materyaller kitaplar baz alınıp, tasarlanmaktadır. Canlı dersler, ünite videoları, özetler, sorularla öğrenim, radyo programları, alıştırma, deneme sınavları gibi materyaller ders çalışma, sınava hazırlanma süreçlerini desteklenmektedir. Ödev uygulamasının olmadığı programlarda dersler alan uzmanları tarafından anlatılır.

Konular teorik olarak zaman zamanda uygulamaya ilişkin örnekler vererek öğrenenlere sunulmaktadır. Canlı derslerdeki soru-cevap akışlarıyla ise öğrenen-öğreten etkileşimi güçlendirilmektedir. Ön lisans ve lisans programlarında eksik kredisi bulunmayan ve genel not ortalaması (GNO) en az 2 olan öğrenenler sistemden mezun olabilmektedir. Ön lisans için 120 kredi, lisans için ise 240 kredinin tamamlanması gereklidir. Yönetim ve strateji ile ilgili ön lisans ve lisans programlarından mezun olanlar kendi işini kurabilir, farklı sektörlerdeki kurum yönetimlerinde çeşitli kademelerde çalışabilir.

Araştırma kapsamını belirleyebilmek için öncelikle çalışmada bir ön elemeye gidilmiştir. Bu noktada açıköğretim sisteminin içinde yer alan fakültelele ilişkin programlar ve içerik bilgileri incelenmiş, yönetim ve strateji kavramları ile ilişkili görülen 22 program tespit edilmiştir. Bu programları ve programların bağlı oldukları fakülteleri Tablo 2'de görmek mümkündür.

Tablo 2. Yönetim ve Strateji ile İlişkili Programlar

Açıköğretim Fakültesi Programları	İşletme Fakültesi Programları	İktisat Fakültesi Programları
Bankacılık ve Sigortacılık	Havacılık Yönetimi	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı	İşletme	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Dış Ticaret	Turizm İşletmeciliği	Uluslararası İlişkiler
İnsan Kaynakları Yönetimi	Uluslararası Ticaret ve Lojistik	
İşletme Yönetimi		
Menkul Kıymetler ve Sermaye Piyasası		
Perakende Satış ve Mağaza Yönetimi		
Sağlık Kurumları İşletmeciliği		
Sağlık Yönetimi		
Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği		
Sosyal Medya Yöneticiliği		
Spor Yönetimi		
Turizm ve Otel İşletmeciliği		
Yerel Yönetimler		
Yönetim Bilişim Sistemleri		

Ön eleme sonrası tespit edilen programların müfredatları incelendiğinde yönetim ve strateji alanlarında yeterlilik ve beceri oluşturabilecek dersleri içeren 10 program seçilip, araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Bunlar Tablo 3'te görülebilir.

Tablo 3. Araştırma Kapsamındaki Programlar

İlgili Programlar	Lisans Türü
İnsan Kaynakları Yönetimi	Ön lisans
İşletme Yönetimi	Ön lisans
Perakende Satış ve Mağaza Yönetimi	Ön lisans
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	Ön lisans
Sosyal Medya Yöneticiliği	Ön lisans
Havacılık Yönetimi	Lisans
İşletme	Lisans
Turizm İşletmeciliği	Lisans
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Lisans

Araştırma kapsamını belirleyen örnekleme ilişkin dağılımın dengeli olabilmesi sonuçların doğru ve anlamlı çıkması bağlamında önemlidir. Bu nedenle her fakülteden ders seçimleri yapılmış, beşi ön lisans, beşi lisans olmak üzere toplam 10 program araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Bu programlara ilişkin ders müfredatları incelenerek, yönetim ve strateji başlıkları açısından dersler sınıflandırılmıştır. Derslere ilişkin dağılımı Tablo 4'te görmek mümkündür.

Tablo 4. İlgili Programlar ve Dersler

Programlar	Yönetim Dersleri	Strateji Dersleri
İnsan Kaynakları Yönetimi	Genel İşletme Davranış Bilimlerine Giriş Toplantı ve Sunu Teknikleri Yönetim ve Organizasyon Ücret ve Ödül Yönetimi Çalışma Yaşamının Denetimi Performans Yönetimi	İnsan Kaynaklarında Güncel Yaklaşımlar Kurumsal Sosyal Sorumluluk
İşletme Yönetimi	İşletme İlkeleri İşletme Fonksiyonları Örgütsel Davranış İşletme Yönetimi Küçük İşletme Yönetimi	Girişimcilik ve İş Kurma Yenilik Yönetimi İş Planı
Perakende Satış ve Mağaza Yönetimi	Organizasyonlarda Davranış İşletme Fonksiyonları Perakendecilikte Müşteri İlişkileri Yönetimi Perakende Yönetimi Perakendecilikte Ürün Yönetimi Satış Yönetimi	
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	İşletme İlkeleri İşletme Fonksiyonları Sağlık Kurumları Yönetimi I Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim Sağlık Kurumlarında Kalite Yönetimi Sağlık İşletmelerinde Maliyet Yönetimi	Sağlık Bilimleri ve Yönetiminde Etik
Sosyal Medya Yöneticiliği	Marka ve Yönetimi Sosyal Medya ve Propaganda Sosyal Medya ve Siyasal İletişim Sosyal Medya ve Kurumsal İletişim	
Havacılık Yönetimi	İşletme İlkeleri Davranış Bilimleri I İşletme Fonksiyonları Davranış Bilimleri II Yer Hizmetleri Yönetimi Finansal Yönetim I Finansal Yönetim II Havayolu Yönetimi Örgütsel Davranış	Finansal Tablolar Analizi Havayolu İşletmelerinde Operasyonel Planlama İşletmelerde Karar Verme Teknikleri

	Havaalanı Yönetimi İnsan Kaynakları Yönetimi	
İşletme	İşletme İlkeleri İşletme İletişimi Davranış Bilimleri I İşletme Fonksiyonları Davranış Bilimleri II İşletme Yönetimi Tedarik Zinciri Yönetimi Finansal Yönetim I Üretim Yönetimi Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Pazarlama Yönetimi Finansal Yönetim II Örgütsel Davranış Denetim İşletme Bilgi Sistemleri Uluslararası İşletmecilik Örgüt Kuramı İnsan Kaynakları Yönetimi	Teknoloji, İnnovasyon ve Girişimcilik Stratejik Yönetim İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve Etik Finansal Tablolar Analizi Sayısal Karar Verme Teknikleri
Turizm İşletmeciliği	Konaklama İşletmeciliği Ön Büro Yönetimi Otel Yönetimi Destinasyon Yönetimi Konaklama Hizmetlerinde Kalite Yönetimi Kültürel Miras Yönetimi Yiyecek ve İçecek Yönetimi İnsan Kaynakları Yönetimi Kongre ve Etkinlik Yönetimi Rekreasyon Yönetimi	Stratejik Yönetim Turizmde Güncel Yaklaşımlar İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve Etik Sürdürülebilir Turizm
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Genel İşletme Davranış Bilimleri I Davranış Bilimleri II Yönetim Bilimi I Kamu Yönetimi Yönetim Bilimi II Örgütsel Davranış Türk İdare Tarihi	Yönetimde Güncel Yaklaşımlar
Uluslararası İlişkiler	Davranış Bilimleri I Davranış Bilimleri II Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler	Uluslararası Politika I Türk Dış Politikası I Uluslararası Politika II Türk Dış Politikası II Strateji ve Güvenlik Dış Politika Analizi Amerikan Dış Politikası

Tabloya bakıldığında yönetim ve strateji ile ilgili toplam 104 ders olduğu görülmüştür. Yönetimsel yeterlilik kazandıracak derslerin strateji alanındaki derslere göre yoğunluklu olduğu dikkati çekmektedir. Her programda yönetim içerikli derslerle

karşılaştırırken, ikisi hariç tüm programlarda strateji içerikli dersler tespit edilmiştir. Açık ve uzaktan öğrenme faaliyetlerini yürüten Anadolu üniversitesi açıköğretim sistemi içinde yer alan ve araştırma kapsamına dahil olan derslerin bazılarının müfredat içinde tekrarlı şekilde yer bulduğu görülmektedir. En çok tekrar eden dersler arasında davranış dersleri öne çıkmaktadır. “Davranış Bilimleri I”, “Davranış Bilimleri II” ve “Örgütsel Davranış” dersleri farklı programlarda 4 defa yer bulurken, “Davranış Bilimlerine Giriş” ve “Organizasyonlarda Davranış” dersleri de içerik olarak yakın olan dersler olarak bu gruptaki tekrarı 14’e çıkarmıştır. İşletme içerikli derslerinde tekrarı yüksektir. “İşletme İlkeleri” ve “İşletme Fonksiyonları” dersleri 4 farklı programda yer bulurken, “Genel İşletme” ve “İşletme Yönetimi” dersleri de 2 farklı programda yer alan dersler arasındadır. “İnsan Kaynakları Yönetimi” dersi 3, “Stratejik Yönetim” 2 farklı programda görülmüştür. Yönetim konusu bağlamında öne çıkan Sosyal Sorumluluk ve Etik dersleri 3 farklı programda yer alırken, iletişime yönelik üç dersin sistemde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca “Yönetim Bilimi”, “Yönetim ve Organizasyon” gibi temel yönetim derslerinden ziyade branşa yönelik yönetim derslerinin de ön planda olduğu dikkati çekmektedir. Bu dersler arasında “Performans Yönetimi”, “Satış Yönetimi”, “Marka Yönetimi”, “Havayolu Yönetimi”, “Otel Yönetimi”, “Sağlık Kurumları Yönetimi”, “Kamu Yönetimi” gibi dersler yer almaktadır.

Araştırma kapsamındaki programlarda yer alan dersler dönemsel olarak incelendiğinde dersin verildiği yarı yıla göre dağılımlar tespit edilmiştir. Dönem bilgilerine göre sınıflandırılan bu dağılımları Tablo 5’te görmek ve incelemek mümkündür.

Tablo 5. Ders Dönem Bilgileri

DÖNEMLERE GÖRE DERS SAYILARI			
1.Yarıyıl Dersleri	13	5.Yarıyıl Dersleri	8
2. Yarıyıl Dersleri	15	6. Yarıyıl Dersleri	11
3. Yarıyıl Dersleri	14	7. Yarıyıl Dersleri	9
4. Yarıyıl Dersleri	22	8. Yarıyıl Dersleri	12

Tabloya bakıldığında, 10 farklı programdan yönetim ve strateji içeriğine sahip 104 dersin öğrenenlere en yoğun şekilde ulaştığı yarı yılın 4. yarı yıl olduğu görülmüştür. Sonrasında 2. ve 3. yarıyıllarda ilgili derslerin verildiği dikkati çekerken en düşük yoğunluğa sahip dönemlerin 5. ve 7. yarıyıllar olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla ilk iki yılda yer alan dört dönemin yönetim ve strateji dersleri ile ilgili diğer yıl ve dönemlere göre daha yoğun geçtiği ifade edilebilir.

Açık ve uzaktan öğrenme sisteminde yönetim ve strateji kavramlarının öğrenenlere kazandırılma yeterliliğini program ve müfredatlar üzerinden inceleyen bu çalışmada ilgili derslere ilişkin Avrupa Kredi Toplama ve Transfer Sistemi (AKTS) değerlerini Tablo 6’da görmek mümkündür.

Tablo 6. Ders AKTS Bilgileri

AKTS BİLGİLERİ					
Derslerin AKTS Dağılımı		Ön Lisans AKTS Toplamı		Lisans AKTS Toplamı	
4 AKTS Dersler	1	İnsan Kaynakları Yönetimi	52	Havacılık Yönetimi	80
5 AKTS Dersler	15	İşletme Yönetimi	48	İşletme	135
6 AKTS Dersler	77	Perakende Satış ve Mağaza Yönetimi	37	Turizm İşletmeciliği	89
7 AKTS Dersler	9	Sağlık Kurumları İşletmeciliği	42	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	58
8 AKTS Dersler	2	Sosyal Medya Yöneticiliği	25	Uluslararası İlişkiler	58

Tabloya bakıldığında derslerin en çok sahip olduğu AKTS değeri 6 olarak görülmektedir. Diğer bir ifade ile açık ve uzaktan öğrenme faaliyetlerini yürüten Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sisteminde araştırma kapsamına dahil edilen yönetim ve

strateji içerikli 104 dersin 77'si 6 krediye sahiptir. En yüksek kredi değerinin 8 olduğu sistemde 6 ve üzeri AKTS'ye sahip toplam 85 ders tespit edilmiştir. Yönetim ve strateji derslerine verilen önemin göstergesi ve geçme yeterliliğinin belirleyicisi olan bu değerlerde düşük kredi değerleri olan 4 ve 5 AKTS'ye sahip derslerin toplamı genel dağılım içinde azdır. Ön lisans ve lisans bölümlerindeki ilgili derslerin AKTS değerlerine ilişkin toplamlara bakıldığında genel kredi içinde yarıyı geçen program olmadığı en çok kredi değerinin ön lisans bölümleri arasında insan kaynakları yönetiminde, lisans bölümleri içinde ise işletme bölümünde olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki derslere ilişkin kategorik bilgileri incelemeye devam ettiğimizde isim, tür ve içerik gruplandırmalarına ilişkin bulgular Tablo 7'de görülebilir.

Tablo 7. Ders Kategorilerine İlişkin Bilgiler

Ders Türleri		Ders İsimleri		Ders İçerikleri	
Sözel Dersler	93	İsminde Yönetim Kelimesi Geçen Dersler	45	Yönetim ile ilgili dersler	78
Sayısal Dersler	11	İsminde Strateji Kelimesi Geçen Dersler	3	Strateji ile ilgili Dersler	26

Tabloya bakıldığında yönetim ve strateji içerikli derslerin ağırlığının sözel derslerden oluştuğu görülmektedir. Ders isminde doğrudan yönetim kelimesi geçen dersler 45 olurken, isminde strateji kelimesi geçen derslerin sadece 3 tane olduğu dikkati çekmektedir. İçeriksel bağlamda yönetimle ilişkili ders sayısının 78 olduğu sistemde, strateji ile bağlantılı derslerin ise 26 olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada ele alınan tema, kategori başlıkları ve doküman taramalarında öne çıkan derslere ilişkin kodları Tablo 8'de görmek mümkündür.

Tablo 8. Araştırma Kodlama Cetveli

Tema	Kategori	Kod
Yönetmelikler Yeterlilikler	Planlama	İş Planı
		Yönetim Bilimi I
		Yönetim Bilimi II
		Yönetim ve Organizasyon
		Havayolu İşletmelerinde Operasyonel Planlama
	Karar Alma	İşletmelerde Karar Verme Teknikleri
		Sayısal Karar Verme Teknikleri
	İletişim Becerisi	İşletme İletişimi
		Toplantı ve Sunu Teknikleri
		Sosyal Medya ve Siyasal İletişim
		Sosyal Medya ve Kurumsal İletişim
		Davranış bilimlerine Giriş
		Davranış Bilimleri I
		Davranış Bilimleri II
Örgütsel Davranış		
Organizasyonlarda Davranış		

Bilgi Yönetme	İşletme Bilgi Sistemleri Perakendecilikte Müşteri İlişkileri Yönetimi Tedarik Zinciri Yönetimi Ön Büro Yönetimi İnsan Kaynakları Yönetimi Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Sağlık İşletmelerinde Maliyet Yönetimi Pazarlama Yönetimi
Sorun Çözme	Çalışma Yaşamının Denetimi Denetim
Vizyoner Olma	Teknoloji, İnnovasyon ve Girişimcilik Stratejik Yönetim
Risk Alma	Girişim ve İş Kurma Finansal Tablolar Analizi Finansal Yönetim I Finansal Yönetim II Strateji ve Güvenlik Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim
Stratejik Düşünme Becerileri	
Yenilikçilik	Yenilik Yönetimi İnsan Kaynaklarında Güncel Yaklaşımlar Yönetimde Güncel Yaklaşımlar
Etik	İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve Etik Sağlık Bilimleri ve Yönetiminde Etik
Sürdürülebilirlik	Sürdürülebilir Turizm Kurumsal Sosyal Sorumluluk

Tabloya bakıldığında yönetim ve strateji temalarının altında beşer kategori başlığının yer aldığı görülmektedir. Yöneticilerde olması beklenen yeterlilikleri ifade eden ilk kategori planlama niteliğindedir. Planlamada fonksiyonların yer aldığı temel yönetim derslerinin öne çıktığı, bunun dışında “İş Planı” ve “Havayolu İşletmelerinde Operasyonel Planlama” derslerinin yer aldığı görülmüştür. Yöneticilerin sahip olması beklenen bir diğer yeterlilik karar alma becerisidir. Bu kategori başlığı altında “İşletmelerde Karar Verme Teknikleri” ve “Sayısal Karar Verme Teknikleri” derslerinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Yönetim teması altında en çok öne çıkan kategori iletişim becerisi başlığıdır. Burada insan ilişkilerini düzenleyici davranış dersleri, “İşletme İletişimi”, “Toplantı ve Sunu Teknikleri”, “Sosyal Medya ile Siyasal İletişim” ve “Sosyal Medya ile Kurumsal İletişim” dersleri yer almaktadır. Yöneticilerin sahip olması gereken bir diğer yeterliliği ifade eden bilgi yönetimi kategorisi kodların yoğunluklu tespit edildiği bir diğer başlıktır. Ön büro yönetiminden, insan kaynaklarına, pazarlamadan, muhasebe derslerine varan çeşitlilikte ayrıca “İşletme Bilgi Sistemi”, “Tedarik Zinciri Yönetimi” ve “Perakendecilikte Müşteri İlişkileri Yönetimi” gibi bilgi sistemlerine ilişkin derslerde yer almaktadır. Yönetim teması altındaki son kategori başlığı sorun çözümdür. Yöneticilerin sahip olması gereken sorun çözme yeterliliğine ilişkin dersler kapsamında sadece denetim dersleri tespit edilmiştir.

Araştırmanın ikinci teması olan strateji başlığı altındaki ilk kategori vizyoner olmadır. Yöneticilerin vizyon sahibi olmasını destekleyen dersler arasında “Teknoloji, İnnovasyon ve Girişimcilik” dersi ile “Stratejik Yönetim” dersinin öne çıktığı görülmüştür. Bir diğer kategori olan risk alma, strateji teması altında en çok kod dersin yer aldığı başlıktır. “Girişimcilik ve İş Kurma”, “Strateji ve Güvenlik” derslerinin yanı sıra riski ölçümlemeye yarar sağlayan “Finansal Tablolar Analizi” ve “Finansal Yönetim” derslerinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Stratejik düşünme becerilerinden biri olarak kabul edilen yenilikçilik kategorisinde öne çıkan dersler arasında “Yenilik Yönetimi”, “İnsan Kaynaklarında Güncel Yaklaşımlar” ve “Yönetimde Güncel Yaklaşımlar” başlıkları yer almaktadır. Etik konusundaki özen stratejik düşünme becerileri altındaki bir

diğer kategori başlığıdır. Bu bağlamda işletmelerde “Sosyal Sorumluluk ve Etik”, “Sağlık Bilimleri ve Yönetiminde Etik” dersleri öne çıkmıştır. Strateji temasındaki son kategori başlığı sürdürülebilirliktir. Araştırma kapsamında “Sürdürülebilir Turizm”, “Kurumsal Sosyal Sorumluluk” dersleri bu kategori altında tespit edilen dersler arasındadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Açık ve uzaktan öğrenme sisteminin yönetim ve strateji alanında öğrenenlere sunduğu katkıyı inceleyen bu makalede araştırma kapsamının da yer alan Anadolu üniversitesi Açıköğretim sistemi üzerinden konu ele alınmaktadır. İlgili programlar üzerinden örneklemin belirlendiği çalışmada ders müfredatları, derslere ilişkin kategorik bilgiler ve araştırma için hazırlanan kodlama cetveli üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda yönetim derslerine sistemde ele alınan tüm programlarda, strateji derslerine ise ikisi dışındaki tüm programlarda yer verildiği görülmektedir. İlgili derslere ait kredilerin ağırlıklı olarak yüksek kredi değerine sahip olması ve genel kredi toplamı içinde önemli paya sahip olmaları açık ve uzaktan öğrenme sisteminde bu derslere önem verildiğine ilişkin göstergeler olarak kabul edilmektedir.

Yönetim derslerinin strateji içerikli derslere göre açık ve uzaktan öğrenme sisteminin müfredatlarında daha çok yer bulduğu dikkati çeken sonuçlardan bir diğeridir. Benzer şekilde araştırma kodlama cetvelindeki kategorik dağılımda sistemin yönetim becerilerine yönelik daha çok dersi öğrenenlere sunduğuna dikkati çekmektedir. Yönetimin stratejiyi de kapsayan daha geniş bir disiplin alanı olması bu sonucun ortaya çıkmasında etkili görülmektedir. Seçtim ve Erkul'da (2020: 25) strateji kavramını yönetim bilimini farklı boyutlarıyla ele alan olgulardan biri olarak ifade etmektedir.

Yönetimsel yeterliliklerde kodlar açısından en çok öne çıkan kategoriler iletişim ve bilgi yönetimi başlıkları olmuştur. Doğan ve Türk'ün (2005: 69) yönetim organizasyon eğitimleri kapsamında yaptığı araştırmadan farklı olarak iletişim becerilerinin açık ve uzaktan öğrenme sisteminde önemsendiği görülmektedir. Yöneticilik mesleği hangi düzeyde olursa olsun içinde insan ilişkileri barındırmaktadır. İnkna, motivasyon, yönlendirme, uzlaşma, ara buluculuk gibi birçok durumda yöneticilerin üst düzey iletişim becerilerine sahip olması gerekir. Yönetici becerilerini davranışa odaklanarak açıklamaya çalışan Luthans'da (1988: 128) işyerlerindeki günlük davranışları gözleyerek, yönetsel aktiviteleri gruplandırılmış en başta iletişim becerilerine vurgu yapmıştır. Açıköğretim sistemi içerisinde yönetsel yetkinlikleri güçlendirici en fazla ders yoğunluğunun iletişim becerilerini artırmayı amaçlayan davranış derslerinde olması bu becerileri destekleyici olarak değerlendirilmektedir. Sistemin bu yanının daha fazla güçlendirilebilmesi için ise etkili iletişim teknikleri, kurumsal iletişim, iş iletişimi, örgüt psikolojisi gibi iletişimi destekleyici dersler müfredata eklenebilir. Ayrıca iletişime ek olarak katkı sağlayabilecek; protokol bilgisi, hitabet, fonetik diksiyon, müzakere yöntemleri gibi konularla müfredat geliştirilebilir. İletişim becerilerini kazandırmayı amaçlayan derslerde aktif olan açıköğretim sisteminin en az ders içeren yönetsel yeterlilik kategorileri karar alma ve sorun çözme olmuştur. Uygulamada karar alamayan ve krizlerle dolu iş dünyasında sorun çözme becerisine sahip olmayan yöneticilerin başarılı olmasını beklemek olası değildir. Bu bağlamda kurum ve işletmelerin zarar görme potansiyeli söz konusudur. Önemli anlarda yanlış karar alan, sorunlarla karşılaştığında soğuk kanlı kalamayan yöneticiler bu sonucu ortaya çıkarabilir. Drucker ve Maciariello (2007: 17), başarılı yöneticilik için etkin davranış niteliklerini; zaman yönetimi, analitik düşünme becerisi, insanları amaca odaklama ve etkinliği yüksek kararlar almak olarak özetlemektedir. Günümüzün iş dünyasında öne çıkan karar alma ve sorun çözme becerilerinin güçlendirilebilmesi için kriz yönetimi, çatışma yönetimi, karar destek sistemleri, proje yönetimi, liderlik gibi içinde karar alma ve sorun çözme becerilerini barındıran dersler sisteme dahil edilebilir.

Strateji temasına gelindiğinde en çok öne çıkan beceri; risk alma kategorisi olurken, en düşük kategoriler; etik, sürdürülebilirlik ve vizyoner olmadır. Geleceğin belirsizliklerle dolu iş şartlarında doğru riskleri alabilmek önemlidir. Açıköğretim sisteminde risk alma becerisini geliştirici sayısal analiz derslerinin yoğunluklu olması bu yeterliliği geliştirici olarak değerlendirilebilir. Ayrıca riskli çevresel şartları kontrol etmede iyileştirici olabilmesi için doğrudan risk yönetimi dersi de sisteme eklenebilir. Ancak vizyona sahip olamayan yöneticilerin doğru riskleri alabilme şansı da azdır. Geleceğin resmini görebilen yönetici adaylarının yetiştirilmesine yönelik adımlar, açıköğretim sisteminde iyileştirilmesi gereken önemli konulardandır. Bu nedenle vizyon oluşturmaya destek veren Stratejik Yönetim derslerinin programlardaki ağırlığı artırılabilir. Dinçer (1992: 30), bir yöneticinin başarısını vizyon sahibi olmasına, yani stratejik analiz yapabilme becerisine bağlamıştır. Özer ise (2011: 362); 21. yüzyıl yöneticilerinin; değişim, risk, strateji, vizyon gibi kavramları etkin yöneten kişiler olması gerektiğinin altını çizmektedir. Günümüzde başarılı yönetici denildiğinde; yaratıcılığın teşvik edildiği, stratejilerin özgürce geliştirildiği ve çalışanları cesaretlendiren kişiler akla gelmektedir (Hinterhuber ve Popp, 1992: 110). Açıköğretim sisteminde stratejik düşünme becerisini artırmak için sisteme eklenen yeni derslerle öğrenenler geliştirilerek üst düzey yönetici adaylarının başarı potansiyelleri doğrudan desteklenebilir. İçinde bulunduğumuz çağda kurumsal itibarı, marka değerini güçlendiren, paydaşlarla ilişkileri destekleyen sürdürülebilirlik ve etik konuları ise tüm dünyada önemi artan ve geleceğe yön verecek bir diğer konu başlığıdır. Bu araştırma kapsamında açık ve uzaktan öğrenme sistemindeki müfredatlar da düşük yoğunlukta verilen etik ve sürdürülebilirlik dersleri, Doğan ve Türk'ün (2005: 69) araştırmasındaki sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Türkiye'deki İktisadi idari bilimler fakülteleri kapsamında iş ahlakı ve sosyal

sorumluluk derslerine yeterince önem verilmediği tespit edilen bu çalışmada örgün programlar da etik konusunun öğrencilere verilme zayıflığı dikkat çekmektedir. Yönetici adaylarının bu bağlamda da geride kalmaması için gerek örgün programlarda gerekse açık ve uzaktan öğrenme sisteminin ilgili programlarında bu derslere daha sık yer verilmesi ve sürekli içerik güncellemesinin yapılması gereklidir.

Programlara ilişkin ders içerikleri incelendiğinde yönetsel yeterlilikler temasındaki bilgi yönetimi ve stratejik düşünme becerileri arasındaki teknoloji, yenilik yönetimi alanlarında müfredatın güçlendirilebileceği dikkati çeken bir diğer konudur. Aydınlı da (2004: 15) adına bilgi toplumu denilen yeni dünya düzeninde gücün, işletme fonksiyonlarında yeni teknolojileri verimli kullanan bilgi yöneticilerinin elinde olacağını vurgulamaktadır. Elektronik iş ortamları, yazılımlar, sanal organizasyonlar işletmelere girdiği günden itibaren, yönetimin tanımı ve yöneticiler için gerekli beceriler değişmeye başlamıştır. Doğan ve Türk'ün (2005: 68) araştırması da yönetim organizasyon derslerine ait konularda farklı fakültelerin öğrencilerini teknoloji ve yenilik yönetimi konusunda geliştiremediğine değinmiş ve derslerde sanal işletme, sanal organizasyon gibi konulara fazla yer verilmediğini ifade etmiştir. Benzer şekilde açıköğretim sistemi içerisindeki ilgili programlarında öğrenenler için bu bağlamda sürekli yenilenmeye ihtiyacı vardır. Bu yenilenme sağlanmadığında mezun yönetici adayları gelecekte yazılımların, yapay zekaların, robotik teknolojilerin, bilgi sistemlerinin kontrolü ve yönetiminde sorun yaşayabilir. Ciddi maliyetlerle karşılaşabilir. Çağa ayak uyduramadığı için iş bulma imkanını ya da çalıştığı iş yerine katkı sağlama potansiyelini kaybedebilir.

Açık ve uzaktan öğrenme sistemleri doğası gereği öğrenme yaklaşımlarını harmanlayarak, bilgiyi esnek şekilde öğrenenlere sunabilmektedir. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemine de bakıldığında; materyal zenginliği, öğrenenlerle kurulan etkileşim yolları açısından yönetim becerilerini destekleyici harmanlanmış bir yapının uzun yıllardır kullanılıyor olduğu dikkati çekmektedir. Osguthorpe ve Graham da (2003: 230) harmanlanmış öğrenme ortamının konu, içerik, öğrenen özellikleri, kazandırılacak davranışlar, öğrenme ortamı ve teknolojik altyapı iyi bilindiğinde amaca ulaşmayı kolaylaştırdığını ifade ederek bu sürecin doğru yönetildiği algısını güçlendirmektedir. Bu bağlamda Anadolu Üniversitesi açıköğretim sisteminin sahip olduğu teknolojik alt yapı, uzmanlık gücü ve materyal çeşitliliğini kullanarak müfredat ve derslerin içeriklerini güncelleme, uygulama pratiği kazandıracak etkinlik ve malzemelerle harmanlanmış öğrenme ortamını güçlendirmeye devam etmesi gerekmektedir.

Dünyada yönetim ve strateji eğitimlerinin geldiği noktaya bakıldığında analiz yerine sentezin, bilim yerine sanatın, taklit yerine kültürel adaptasyonun öne çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda farklı disiplinlerden destek alan bir eğitim sistemi içerisinde rutin becerilerin dışına çıkılması gereklidir. Stratejik düşünme ve iletişim gibi kompleks becerilere daha çok odaklanılması gerektiği, liderliğin önemsendiği, karlılığın dışında etik ve sosyal sorumluluk gibi olguların öne çıktığı eğitim anlayışlarına dönülmesi gerektiği kabul edilmektedir. Ireland ve Hitt'de (2005: 68) stratejik yöneticilik kavramı üzerinden bu olguyu açıklamıştır. Buna göre kurumların vizyonunu belirleyen, sürdürülebilirliği sağlayan, kontrolden çok güven ortamı oluşturan, etik uygulamalar üzerinden örgüt kültürü yaratan kişiler stratejik yönetici olarak kabul edilmektedir. Post modern dünyada değişen yönetici tanımlarına uyup, mezunların iş dünyasında varlık gösterebilmesi için bu nitelikleri kazandıran eğitim sistemlerinin öne çıkması gereklidir. Poa ve arkadaşları da (2018: 517) yoğun rekabetin olduğu iş ortamında yüksek kalitede insan kaynağının stratejik konumuna vurgu yaparak kaynak bağımlılığı kuramı açısından örgütlerin, diğer aktörlere göre gücünü artırdığı ve hayati kaynak elde ettiğini ifade etmektedir. Ayrıca kuramda işverenlerin yeri doldurulamayan insanları aradığı, bulduğunda ise bu kaynağı kendine bağımlı hale getirmek için yan haklar ve finansal motivasyon kaynakları aracılığıyla çaba sarf ettiğine de vurgu yapılmaktadır (Nienhüser, 2008: 21-22). Bu yüzden yönetim alanında eğitim veren tüm kurumlarda olduğu gibi uzaktan eğitimde de yeniden yapılanmalara ihtiyaç vardır. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim sistemi gerek kalite çalışmaları, gerekse stratejik planlama süreçleri kapsamında paydaş dönüşlerini dikkate alan ve çeşitli analizlerle adım atmaya çalışan bir kurumdur. Gelecekte bu işbirlikleri daha da artırılabilir. İş dünyası tarafından mezunların sahip olması beklenen yönetim becerilerinin neler olduğunu ön görebilmek için üniversite-sanayi iş birlikleri önemli bir araçtır. Doğan ve Türk'te (2005: 67) bu bağlamda üniversite-sanayi iş birliği çerçevesinde derslerin belirlenmesi gerektiğini savunup, piyasanın isteklerine uygun öğrencilerin yetiştirilmesinin iş bulmada olumlu katkı sağladığına vurgu yapmıştır. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sisteminde belirli programlar için uygulanan bu iş birliklerinin kapsamı genişletildiğinde paydaş ihtiyaçları daha kolay çözümlenebilir. İşverenler, mezunlar gibi farklı paydaşların dönüşleri alınabilir. Aynı zamanda yurt dışındaki benzer programlara ilişkin müfredatların yeni dersler belirlenirken örnek alınması da değer yaratacak adımlar arasında kabul edilebilir.

Araştırma sonucunda; Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Sistemi sahip olduğu yeterlilikler sayesinde eğitimde belirli standartları yakalayan bir kurum olarak değerlendirilmektedir. Kitlese eğitim veren bir kurum olması nedeniyle staj, uygulama olanakları ve seçmeli dersler gibi sistemin yapısal akışını bozacak köklü değişimleri gerçekleştirilmesi güçtür. Ancak var olan müfredatların yenilenmesi, sertifika programlarının süreci desteklemesi, öğrenci etkinliklerinin artırılması ve uygulama pratiğini destekleyebilecek ödev uygulamaları ile öğrenenlere kazandırılan yönetsel yeterlilikler ve stratejik düşünme becerileri artırılabilir. Doğan ve Çürük'te (2001: 38) araştırmasında yönetim ve organizasyon alanında verilen

eğitimlerin teoride kalma sıkıntısına değinmiş ve vaka analizi, makale tartışma, proje hazırlama gibi metotların eğitim sistemleri içerisinde yerleştirilmesinin önemini ifade etmiştir.

Açık ve uzaktan öğrenme alanı tüm dünyada etkisi kabul edilen ve ülkemizde de hızla yaygınlaşan bir eğitim alanıdır. Bu bağlamda açıköğretim faaliyetlerini yürüten tüm kurumlarda olduğu gibi Anadolu Üniversitesi açıköğretim sisteminin de değişen dünyaya adapte olabilmesi, müfredatlarını, içeriklerini dönemin koşullarına göre hızla uyarlayabilmesi gerekmektedir. İş hayatının yöneticilerden beklediği nitelikler zaman ve koşullar doğrultusunda değişim gösterirken, bu değişimin müfredatlara yansımaya hızı artırılmalıdır. Hem kuruma yeni kayıt olacak potansiyel üniversite öğrencileri hem de mezunlar için bu esneklik değerlidir. Öğrenenlerin doğru becerilerle mezun olabilmesi, mezunların iş dünyasındaki aday havuzlarında öne çıkabilmesi, kariyer bağlamında güçlü konumlara gelebilmesi ve buldukları hiyerarşik pozisyonlarda kurumlara değer katabilmesi eğitim öğretim döneminde edinilen bu yeterliliklerle bağlantılıdır. Kaynak bağımlılığı kuramında da ifade edildiği gibi günümüzde örgütler nitelikli insan kaynağına daha bağımlı hale gelmiştir. Bu bağımlılığı hem yönetici adayları hem de iş verenlerin doğru yönetebilmesi için üniversite eğitimi önemli bir basamaktır. Dolayısıyla bu araştırma gelecekte farklı eğitim sistemleri, farklı ders alanları ve farklı kurumlar için uyarlanıp eğitim öğretim içeriklerinin iyileştirilmesi açısından geliştirilebilir.

Kaynakça

- Acuner, T. & İlhan T. (2002). 21. yüzyılda yönetim anlayışı ve Türk yöneticilerinin bakış açısı. 10. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı, Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Fakültesi Yayınları No: 4, 23 – 25 Mayıs, Antalya.
- Aöf Resmi Sayfası, (2023.) <https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/acikogretim-sistemi/tarihce> , (Erişim Tarihi: 18.07.2023).
- Appleby, R. C. (1991). Modern business administration (5th ed.). London: Pitman.
- Ardanış, B. (1982). Modern yönetim ilkeleri: Karar verme, modern yönetim semineri, ders notları, Türk – İş Yay No: 144.
- Aydınlı, H. İ. (2004). Sosyo-ekonomik dönüşüm süreci (post-fordizm) ve sanayi ötesi yaklaşımlar. Kamu-İş, Cilt: 7, S: 4, ss.1–20.
- Bolat, T. Aytemiz Seymen, O. Bolat, O.Đ. & Erdem, B. (2008). Yönetim ve organizasyon. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bovee, C.L., Thill, J.V., Wood, M.B. & Dovel G.P. (1993). Management. Newyork: McGraw-Hill Inc.
- Çukadar, S. & Çelik, S. (2003). İnternete dayalı uzaktan öğretim ve üniversite kütüphaneleri. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 4(1), 31-42.
- Dickson, P. R., Farris, P.W. & Verbeke, W.J. (2001). Dynamic strategic thinking. Journal of the Academy of Marketing Science, 29 (3), 216-237.
- Diñer, Ö. (1992). Ömer Diñer'le iş dünyasındaki gelişmeler ve işletmelerde stratejik değişim üzerine röportaj. İktisat ve İş Dünyası Dergisi, 2, s. 28-33.
- Diñer, Ö. (1998). Stratejik yönetim ve işletme politikası. İstanbul: Timaş Matbaası.
- Doğan, S. & Türk, M. (2005). Üniversitelerde yönetim ve organizasyon anabilim dalı ders ve içeriklerinin verilme düzeyi ve belirlenme şeklinin tespitine ilişkin araştırma. Öneri Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 24, 61-70.
- Doğan, Z. & Çürük T. (2001). Üniversitelerde Muhasebe Ders ve İçeriklerinin Verilme Düzeyi ve Belirlenme Şeklinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD), 9,30-41.
- Drucker, P. & Maciariello, J. (2007). Etkin yöneticinin seyir defteri, Çev. Zülfü Dicleli. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Goldman, E., Cahill, T., Filho, R. & Merlis, L. (2009). Experiences that develop the ability to think strategically. Journal Of Healthcare Management, 54 (6),7-416.
- Griffin, R. W. (2003). Management (7th Edition). Boston: Houghton Mifflin Company.
- Gül, S.S. & Nizam Ö. K. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:42, 181-198.
- Haycock, K., Cheadle, A. & Bluestone, K. S. (2012). Strategic thinking lessons for leadership from the literature. Library Leadership & Management, 26 (3/4),1-23.
- Henderson I. S. (2005). British journal of occupational learning. <http://alumni.ebsmba.com/alumni/pdf/ManagerialCompetencies.pdf> , (Erişim Tarihi: 30.06.2023).

- Hinterhuber, H. H. & Popp, W. (1992). Are you a strategist or just a manager?. *Harvard Business Review*, January-February, 70(1):105-113.
- Hitt, M. A., R. D. Middlemist & R. L. Mathis (1989). *Management concept and effective practice*. Third Edition, West Publishing Company, New York.
- Hofer, C. W. & D. Schendel (1978). *Strategy formulation: Analytical concepts*, St. Paul, Minnesota: West Publishing Co.
- Ireland, R.D. & Hitt, M.A. (2005). Achieving and maintaining strategic competitiveness in the 21st century: The role of strategic leadership. *Academy of Management Executive*, 19, 63-77.
- Kosinova, N. N., Tolstel, M. S., Sazonov, S. P. & Vaysbeyn, K. D. (2016). Development of Methodological Approach to Enterprise's Financial Strategy Based on Comprehensive Evaluation of Its Strategic Potential. *European Research Studies Journal*, 19(2), 21-33.
- Luthans, F. (1988). Successful vs effective real managers. *Academy of Management Top Level Manager*, 2(2), s.127-132.
- Meydan, H. C. (2015). Kaynak bağımlılığı kuramı. H. C. Sözen ve H. N. Basım (Eds.), *Örgüt kuramları*, Beta Basım Yayın.
- Mintzberg, H. (1990). The Manager's Jop: Folklore and Fact. *Harvard Business Review*, Vol:68, No:2, pp.163-176.
- Nienhüser, W. (2008). Resource dependence theory—How well does it explain behavior of organizations?. *Management Revue*, 19(1/2), 9-32.
- Nut, P. C. & R. W. Backoff. (1992). *Strategic management of public and third sector organisations: A handbook for leaders*. Jossey-Bass, San Fransisco.
- Osguthorpe, T. R. & Graham, C. R. (2003). Blended learning environments definitions and directions. *The Quarterly Review of Distance Education*, Volume 4(3). ss.227-233.
- Özer, M. A. (2011). 21. Yüzyılda yönetim ve yöneticiler. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Özyurt, M. (2010). Yönetici rollerinin ve örgütsel öğrenme ortamının eğitim transferlerine etkisi ve bir Araştırma, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pao, H.W., Lee, C.Y., Chung, P.-H. & Wu, H.L. (2018). Hiring decisions on certified manpower: The resource dependence and social contagion views of institutional innovators. *Journal of Advances in Management Research*, 15(4), 514-535.
- Pfeffer, J. & Salancik, G. (2003). The external control of organizations: A resource dependence perspective, *Standford Business Classics*.
- Seçtim H. & Erkul, H. (2020). Yönetim yaklaşımları üzerine kuramsal bir değerlendirme. *Management and Political Sciences Review*, Cilt: 2 Sayı: 1, 18 – 50.
- Stead, R. D., Lowry J.R. & Glos, R.E. (1984). *Business: Its nature and environment, an introduction*, South-Western Publishing Company, Tenth Edition.
- Tortop N., İsbir E., G. Aykaç B. & Tosun, K. (1993). *İşletme yönetimi*. (1. Cilt) İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Van der Velde, E. G., Jansen, P. G. W., & Vinkenburg, C. J. (1999). Managerial activities among top and middle managers: Self versus others' Perceptions. *Journal of Applied Management Studies*, 8(2), 161-174.
- Werner, I. (1997). *Liderlik ve yönetim*. İstanbul. Rota Yayınları.
- White, M. D. & Marsh, E. E. (2006). Content analysis: A flexible methodology, *Library Trends*, 55/1, s. 22-45.
- Wright, P. M. & McMahan, G. (1992). Theoretical perspectives for strategic human resource management. *Journal of Management*, 18(2): 295-320.
- Yukl, A. G. (2010). *Leadership in organization*. New Jersey: Prentice Hall, Seventh Edition.
- Zeulina J. (2005). *Developing Managerial Competencies*. <http://www.socius.si/si/knjiznica> , (Erişim Tarihi: 06.08.2023).

Extended Abstract

Aim and Scope

This research aims to analyze the competencies that the open and distance learning system, which is an important part of higher education in Turkey, provides to learners regarding the concepts of management and strategy. The scope of the research includes Anadolu University Open Education System, which is the first and most established implementer of open education activities in our country.

Methods

Qualitative analysis method is used in this research, which questions the ability of the open and distance learning system to provide students with management and strategy concepts. The data was collected by document scanning method by examining the pages related to the program profiles and course curricula in the open education system. Afterwards, content analysis was carried out on codes and word frequencies. Content analysis; It is an analysis method that enables statistical understanding and interpretation of the relationships between categories and codes determined by directly examining texts or transcripts (White and Marsh, 2006: 30-31). In this context, numerical repetition of word groups is as important as concepts (Gül and Nizam 2021: 182). In the study, firstly, information about the program and courses was classified and compiled. Afterwards, a coding table was created based on themes and categories prepared with support from the literature. While the themes are managerial competencies and strategic thinking skills, the categories consist of headings regarding the competencies and skills that managers should have. Courses related to the themes and categories within the relevant programs are included in the codes.

Findings

Open education system; It consists of three faculties: Open Education, Business Administration and Economics faculties. There are a total of 64 programs in these faculties, including associate and undergraduate programs. 52 of them belong to the open education faculty, 8 to the faculty of economics and 5 to the faculty of business. In order to determine the scope of the research, a preliminary selection was first made in the study. At this point, the programs and content information of the faculties within the open education system were examined and 22 programs that were related to the concepts of management and strategy were identified. When the curricula of the programs identified after the pre-selection were examined, 10 programs containing courses that could build management and strategy skills were selected and included in the scope of the research. A total of 104 courses related to management and strategy were identified in these selected programs. Management courses are more weighted than strategy courses in terms of number, total of credits and distribution over semesters. It is seen that some of these courses belonging to the faculties in the open education system of Anadolu University, which carry out open and distance learning activities, are included repeatedly in the curriculum. Behavior lessons stand out among the most recurring lessons. Although the course curricula were examined and their distribution was different, it was determined that there were courses in each program that could directly provide management competence and strengthen strategic thinking skills in all but two of them. It was observed that the 4th semester was the semester in which 104 courses with management and strategy content from 10 different programs reached the learners most intensively. When it comes to credit values, the most ECTS value of the courses is 6. In other words, in the Anadolu University Open Education system, which carries out open and distance learning activities, 77 of the 104 management and strategy courses included in the scope of the research have 6 credits. It can be stated that the majority of management and strategy courses consist of verbal courses, and while there are 45 courses with the word management directly in the course name, there are only 3 courses with the word strategy in their names. In the system where there are 78 management-related courses in the contextual context, the number of strategy-related courses is 26.

Conclusion

At the end of the research, it was determined that in the Anadolu University Open Education system, which is one of the important actors of the open and distance learning system in our country, management skills in the theme of managerial skills, communication skills and information management are offered to the learners more intensively. The categories in which the system was weakest in these skills were decision making and problem solving. The system needs to be more active in order to strengthen decision-making, one of the most basic duties of managers, and to think analytically and solve problems in risky environments. In the theme of strategic thinking skills, the category that the open and distance learning system focuses on most is risk taking. The institution tries to improve learners through numerical courses, especially in the risk analysis section, and provides training to individuals on taking the right risks. However, visionary, ethical and sustainability issues, which are other areas of strategic thinking, need to be strengthened in course curricula. In addition, in order to support the categories of information management and innovation, it is important to train managers who are more prone to information and technology with courses on information systems, software, virtual organizations, and management of the electronic business world necessary for the postmodern business world. Anadolu University Open

Education System is considered as an institution that meets a certain standard in education with its technological infrastructure, expert teaching staff, variety of materials and experience in the field. Since the system is an institution that provides mass education, it is difficult to make radical changes such as internships, practice opportunities and elective courses that will disrupt the structural flow of the system. However, by renewing existing curricula, the managerial competencies and strategic thinking skills gained by learners can be increased. At this point, university-industry cooperation, feedback from different stakeholders such as graduates, and taking the curricula of similar programs abroad as an example when determining new courses are among the steps that will create value.